

УДК 378.22:811:[004](410)

*Ольга Палеха,
м. Полтава*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У статті висвітлені особливості використання електронних засобів навчання у процесі організації самостійної позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах Великої Британії. Проаналізовані переваги та недоліки їх застосування. Розглянутий досвід використання електронних дидактичних засобів в Університеті Халл Великої Британії

Ключові слова: *самостійна позааудиторна робота, майбутні вчителі іноземної мови, засіб навчання, електронні засоби навчання.*

Постановка проблеми. Система вищої педагогічної освіти Великої Британії орієнтована, насамперед, на парадигму освіти та самоосвіти. Тому самостійна позааудиторна робота майбутніх вчителів іноземної мови є не тільки важливою формою навчального процесу, але є основоположною. В умовах розвитку новітніх інформаційних технологій, цифрового середовища все більш актуальним та популярним стає використання у

навчальному процесі електронних засобів, спрямованих на підвищення динаміки самостійної позааудиторної роботи, індивідуалізацію навчання, самоосвітню діяльність студента.

Метою статті є аналіз та узагальнення досвіду вищих навчальних закладів Великої Британії у використанні електронних навчальних засобів у процесі організації самостійної позааудиторної роботи.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових доробків дозволяє зробити висновок, що проблема використання електронних навчальних засобів у процесі організації самостійної позааудиторної роботи студентів була і є у колі наукових інтересів українських й зарубіжних дослідників. Питання використання електронних дидактичних засобів самостійної позааудиторної роботи досліджували такі вітчизняні науковці як Н. Бойчук, О. Демченко, Т. Коваль, В. Овчаренко, Л. Олійник та інші. Британські дослідники І. Бейтс, С. Вайт, Дж. Гарднер, Л. Мілер, В. Уілсон займалися вивченням багатоаспектності використання електронних навчальних засобів у процесі організації самостійної позааудиторної роботи. Проте загалом роль електронних дидактичних засобів в організації самостійної позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах Великої Британії недостатньо висвітлена у вітчизняній педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу. Британський дослідник М. Майлс до електронних навчальних засобів відносить:

- інтерактивні комп'ютерні пакети у різних форматах (інтерактивне відео, CD-ROM та гіпермедіа);
- інтерактивні засоби зв'язку (комп'ютерні конференції, електронна пошта, он-лайн бази даних та Інтернет);
- медійні засоби на основі інформаційних матеріалів (відеофільми, аудіо касети і практичні матеріали, зокрема електронні підручники, посібники тощо);
- засоби комунікації (консультування студентів по телефону, телефонні та відео конференції) [2].

Застосування вищезазначених електронних засобів навчання передбачає наявність комп'ютерної техніки, спеціалізованого

програмного забезпечення для вивчення іноземної мови, пристроїв для відео конференцій тощо.

Використання електронних засобів поряд зі звичайними (традиційними) має свої переваги та недоліки. Науковець Кембриджського університету С. Вайт обґрунтовує переваги застосування електронних засобів у процесі самостійної позааудиторної роботи з іноземної мови. Він зазначає, що їх використання сприяє функціонуванню дистанційної форми навчання та оптимізує організацію самостійної позааудиторної роботи студентів. З їх допомогою, зокрема через Інтернет, майбутні фахівці отримують гнучкий доступ до сучасної та актуальної навчальної інформації, яка регулярно оновлюється. Електронне спілкування з носіями мови за допомогою електронної пошти, читання газет он-лайн спрощує доступ до автентичних матеріалів з усього світу [1].

На думку вченого, отримання консультації викладача на відстані у реальному часі або асинхронно, використовуючи відео або телефонний конференц-зв'язок, електронну пошту чи Інтернет, допомагає майбутнім учителям іноземної мови подолати труднощі, що виникають у процесі виконання самостійної позааудиторної роботи. Крім того електронні засоби вможливають зберігання різноманітних навчальних матеріалів (аудіо- та відеозаписів, текстів, вправ, довідкових матеріалів тощо) на одному електронному носії (наприклад, комп'ютері, CD, DVD), що значно спрощує доступ до необхідної навчальної інформації. Електронні засоби навчання, зокрема комп'ютерне програмне забезпечення, сприяють формуванню необхідних умінь і навичок у контрольованому навчальному середовищі. Серед таких назвемо перехідні (transferable) уміння, які необхідні для подальшого успішного викладання (уміння у галузі інформаційних технологій, комунікації та групової роботи). Учений підкреслює, що використання електронних засобів стимулює розвиток самостійності студента, сприяє самомоніторингу різних видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння, аудіювання) [2].

Проте, не дивлячись на очевидні переваги використання електронних засобів навчання студентами під час самостійної

позааудиторної роботи, нам видається важливим проаналізувати й певні їх недоліки. Висока вартість і короткий час експлуатації електронних ресурсів, у зв'язку із зростанням швидкості оновлення і розвитку новітніх технологій, розглядаються Дж. Гарднером та Л. Мілером як негативний аспект їх використання [1, р. 96-122]. Крім цього, цифрові технології, апаратне і програмне забезпечення можуть наражатися на небезпеку виникнення помилок у їх коректному функціонуванні. Важливим питанням залишається процес взаємодії студентів і викладачів із електронними засобами, що викликано відсутністю у деяких майбутніх учителів іноземної мови належного рівня сформованості необхідних умінь і навичок використання інформаційних технологій, необхідних для доступу до комп'ютерних ресурсів або недостатньому досвіді для максимізації переваг їх застосування. Водночас зустрічаються випадки технофобії серед викладачів і студентів.

Актуальним залишається питання вибору між електронними засобами навчання, створеними безпосередньо викладачами вищих навчальних закладів, і ліцензованими продуктами. Мала кількість спеціалізованих матеріалів для самостійної позааудиторної роботи з іноземної мови і пов'язана з цим висока їхня вартість, вимагає під викладачів створювати власні електронні доробки, що потребує високого рівня технічної майстерності і є досить високовартісним з точки зору оплати викладачам цього виду їх навчально-методичної діяльності. Наведемо приклади: відеокурс для самостійного вивчення італійської мови «*Buongiorno Italia*», навчальний посібник для самостійної роботи з російської мови «*Colloquial Russian*» (автори – С. Флемінг та С. Кей), навчальний посібник з граматики німецької мови для самостійної позааудиторної роботи «*Help Yourself to Advanced German Grammar*» (автори – М. Спенсер, М. Маккрорі), навчальний посібник із граматики французької мови для самостійної позааудиторної роботи «*Help yourself to Advanced French Grammar*» (автори – Т. Марріот, М. Рібієре), електронні тести тощо.

Цікавими для нашого дослідження напрацювання Університету Халл (The University of Hull) з метою ознайомлення з досвідом використання електронних засобів навчання майбут-

німи вчителями іноземної мови, зокрема інтерактивних комп'ютерних пакетів у різних форматах [2]. У навчальному закладі студентам пропонуються комп'ютерні додатки (applications) для виконання самостійної позааудиторної роботи з іноземної мови. Умовно вони поділяються на *мовні інструменти на комп'ютерній основі, мовні ресурси на комп'ютерній основі та мовні курси на комп'ютерній основі.*

Мовні інструменти на комп'ютерній основі (COMPUTER-BASED LANGUAGE TOOLS) допомагають майбутнім учителям іноземної мови досягти індивідуальних навчальних цілей. У зв'язку із розвитком техніки їх кількість постійно зростає, а умови доступу для студента варіюються від окремого комп'ютеру, не підключеного до локальної сітки або Інтернету, до мережі комп'ютерів, пов'язаних між собою. Розглянемо детально перелік цих інструментів:

- використання комп'ютеру як друкарської машинки допомагає зосередитись на процесі письма і полегшує редагування тексту;
- електронна пошта є засобом налагодження зв'язку між викладачем і студентом у процесі виконання самостійної позааудиторної роботи та може бути джерелом для тренування навичок письма, обміну інформацією під час контактів із носіями мови;
- орфографічні і граматичні тезауруси (Microsoft Office Dictionary) і програми перевірки письма, які, як правило, є включеними до комп'ютерних програм. Ці мовні інструменти не надають студенту абсолютно правильні варіанти виправлення помилок, а скоріше змушують студента замислитись і самостійно знайти відповіді;
- програми-перекладачі (Machine Assisted Human Translation, он-лайн перекладачі: Google, PROMT тощо);
- програми, які розпізнають мовлення, та програми, які перетворюють текст у мовлення, призначені для полегшення читання іноземних текстів і письма (Dragon Naturally Speaking, Voice Navigator, Microsoft Voice Command, Speereo Voice Translator, Silent Speech Interfaces);
- он-лайн тюнери допомагають знайти Інтернет-радіостанції і телеканали через веб-браузери або за допомогою

програм, які розташовані на робочому столі комп'ютера. Вони забезпечують дешевий і швидкий доступ до іноземних станцій;

- мережеві пошукові системи – корисні для майбутніх учителів іноземної мови, які шукають інформацію для створення, наприклад, власних проектів. Робота із системами мережевого пошуку вимагає від користувача достатнього рівня сформованості вміння здійснювати складний науковий пошук (французькою мовою: Locase, Nomade; німецькою мовою: Wseeker.com, Abacho.de; англійською та міжнародні: Google, Yahoo!, Bing);

- інтернет-портали – веб-сторінки, які надають студентам структурований доступ до інформації в Інтернеті. Наприклад, сайт з навчальними матеріалами для самостійної позааудиторної роботи з іноземної мови Університету Лідз [2].

Серед мовних інструментів на комп'ютерній основі можна виділити комерційні авторські програми (наприклад, *The WIDA Authoring Suite* або *The Camsoft programs*), які дозволяють викладачеві вносити власні вправи у шаблони, які вже існують; програмне забезпечення для створення тестового контролю навчальних досягнень студентів (наприклад, програмне забезпечення від *Questionmark Computing*, яке може бути використане для створення різних видів тестових завдань); програмне забезпечення для створення нових навчальних комплектів (комплексів).

Використання під час самостійної позааудиторної роботи мовних ресурсів на комп'ютерній основі (COMPUTER-BASED LANGUAGE RESOURCES) забезпечує майбутнім учителям іноземної мови доступ безпосередньо до самої іноземної мови або до інформації про мову і культуру країни, мова якої вивчається. Перелік цих мовних ресурсів включає:

- різноманітні електронні енциклопедії, які можуть містити графіку, статистичні дані, текст, відео та звук (*The Encyclopedia of Language and Linguistics Electronic Index* (англійською мовою); *National encyklopedin* (французькою мовою);

- світова мережа, яка часто розглядається як бібліотека автентичних мультимедійних ресурсів;

- газети іноземною мовою, окрім друкованого варіанту. Вони можуть міститися на CD-дисках або бути доступними через мережу Інтернет (Die Zeit Tutti Insieme);

- електронні словники, які на відміну від традиційних друкованих варіантів містять відеоілюстрації та мають функцію вимови іноземних слів (Collins Online English↔French Dictionary, Centre national de ressources textuelles et lexicales);

- фільми на DVD, які можуть бути відтворенні за допомогою комп'ютера або телевізора. Ознакою фільму іноземною мовою, які використовуються для самостійної позааудиторної роботи студентів, є наявність субтитрів або дублювання його декількома мовами, що значно спрощує процес сприймання іншомовного мовлення. В Університеті Халл зібрана тека автентичних художніх та документальних фільмів з субтитрами, які можна знайти за допомогою умовних позначень: VE FRE – французька мова, VE SPA – іспанська мова, VE GER – німецька мова, VER RUS – російська мова;

- електронні варіанти різноманітних автентичних книжок. Зазвичай вони використовуються у скороченому вигляді, оскільки сприйняття великої кількості текстової інформації через монітор комп'ютеру є складним;

- різноманітні комп'ютерні ігри, які дають змогу збільшити мотивацію студентів до виконання самостійної позааудиторної роботи. Спектр використання таких ігор досить широкий – від найпростіших словесних ігор до ігор, які розраховані здебільшого на носіїв мови і втілюють явища віртуальної реальності [2].

Під мовними курсами на комп'ютерній основі (COMPUTER-BASED LANGUAGE COURSES) розуміємо спеціальне програмне забезпечення для вивчення мови, яке передбачає певну ступінь інтерактивності – можливість користувачами на веб-сайті проводити обговорення актуальних питань, зокрема викладачем відповідного предмету зі студентами, надання викладачами оперативних відповідей на поставлені питання студентів. Це передбачає автоматичний зворотній зв'язок. Програмне забезпечення розміщується на дискеті, CD-ROM, DVD або завантажується з Інтернету.

Програмне забезпечення, зазвичай, представлене у вигляді пакетів комп'ютерних програм, які різняться між собою, бо можуть містити матеріал повного курсу вивчення іноземної мови на основі навчального плану, або його окремих елементів, який формує та розвиває мовленнєві уміння та мовні навички. Комп'ютерні програми комплектуються відповідно до мети та завдань курсу на основі комплексного та вузькоспеціалізованого підходів. Вони представлені вузькоспеціалізованими програмами, які містять матеріалами для формування і закріплення навичок аудіювання, говоріння, читання, письма, або комплексними програмами, які поєднують у собі різні види мовленнєвої діяльності. Наприклад, комп'ютерні програми формування вимови дають студентам можливість самоконтролю через запис власного мовлення та його прослуховування. Аналіз говоріння та подальша корекція артикуляційних помилок відбувається завдяки співставленню запропонованого зразка та власного запису. Прикладом комплексного підходу до формування пакетів комп'ютерних програм є он-лайн-пакет *TELL Encounters*, який пропонує прослуховування текстів, участь студента у діалогах, містить транскрипцію та переклад, довідкові матеріали з граматики та практичні вправи [2].

Висновки. Таким чином електронні навчальні засоби розширюють та доповнюють обсяг матеріалу, вивченого в аудиторії, і дозволяють працювати майбутньому учителю іноземної мови за власною освітньою траєкторією відповідно до власних навчальних потреб. Крім того ефективність виконання майбутніми учителями іноземної мови самостійної позааудиторної роботи залежить від можливостей, які надаються їм у вищих навчальних закладах Великої Британії.

Список використаної літератури

1. Gardner, G., Miller, L. (1999) *Establishing Self-Access: from Theory to Practice*, Cambridge, Cambridge University Press, 158 p.
2. *Resources for independent language learning: design and use / Ceil Language Support Network* from: <http://www.llas.ac.uk/resources/gpg/1405>.
3. White, C. (2007) *Innovation and identity in distance language learning and teaching*. In: *Innovation in Language Learning and Teaching*, Vol. 1(1), pp. 97–110.

Ольга Палеха

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВЕЛИКОБРИТАНИИ

В статье освещены особенности использования электронных средств обучения в процессе организации самостоятельной внеаудиторной работы в высших учебных заведениях Великобритании. Рассмотрены такие электронные учебные средства: интерактивные компьютерные пакеты в различных форматах; интерактивные средства связи; медийные средства на основе информационных материалов; средства коммуникации. Проанализированы преимущества и недостатки их применения. В статье автор рассматривает опыт использования электронных дидактических средств в Университете Халл Великобритании. В учебном заведении студентам предлагаются компьютерные приложения для выполнения самостоятельной внеаудиторной работы по иностранному языку (языковые инструменты, языковые ресурсы и языковые курсы на компьютерной основе.) Языковые инструменты на компьютерной основе – это компьютер как печатная машинка, электронная почта, орфографические и грамматические тезаурусы, программы проверки письма, программы-переводчики, программы, распознающие речь, и программы, преобразующие текст в речь, он-лайн тюнеры, сетевые поисковые системы, интернет-порталы. Среди языковых ресурсов на компьютерной основе используются различные электронные энциклопедии, мировая сеть; газеты на иностранном языке; электронные словари, фильмы на DVD, электронные варианты различных аутентичных книг, различные компьютерные игры. Специальное программное обеспечение для изучения языка, предполагающее определенную степень интерактивности, является языковыми курсами на компьютерной основе.

Ключевые слова: *самостоятельная внеаудиторная работа, будущие учителя иностранного языка, средство обучения, электронные средства обучения.*

Olha Palekha

USAGE OF ELECTRONIC LEARNING RESOURCEC WHILE INDEPENDENT LEARNING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN GREAT BRITAIN

The article highlights peculiarities of electronic learning resources usage in the process of independent learning in higher educational institutions of Great Britain. Such electronic learning resources as interactive computer packages in different formats; interactive means of communication, media products based on information materials, means of communication are considered.

The advantages and disadvantages of their usage are analyzed. The advantages of electronic learning resources usage are the promotion of distance learning; optimization of independent learning of students; flexible access to modern and relevant educational information; formation of necessary skills in a controlled learning environment; development of independent student; assistance to self-monitor

different types of speech activity. Among disadvantages there is the high cost and short time of operation of electronic resources; hardware and software endanger of errors in their correct functioning; lack of proper level of necessary skills of information technologies usage of some future foreign language teachers; cases of technophobia among teachers and students. The question of choice between electronic learning resources created directly by lecturers of higher educational institutions and licensed products remains relevant.

The author considers the experience of the usage of electronic resources at Hull University UK. The educational institution offers students computer applications to perform an independent foreign language learning (computer-based language tools, computer-based language resources, and computer-based language courses). Computer-based language tools are computer as a typewriter, email, spelling and grammatical thesaurus, checker writing, translation software, programs that recognize speech and programs that convert text to speech online tuners, network search engines, Internet portals. Among computer-based language resources various electronic encyclopedias, global network; foreign language newspapers, electronic dictionaries, films on DVD, a variety of authentic electronic versions of books, a variety of computer games are used. Special software for language learning, which provides a certain degree of interactivity, is computer-based language course.

Keywords: *independent learning, future foreign language teacher, learning resources, electronic learning resources.*

Одержано 18.05.2015 р.
